

I den nya medieteknikens labyrinter

Om ungdomars transnationella rum, identitetsskapande och diaspora

Bailando saya con mi negrita När jag dansar saya med min *negrita*
yo me voy a Chicano... jag åker till Chicano...

Donde se ha ido mi negra? Vart har min *negra* gått?
Porque me ha dejado solo? Varför lämnade hon mig ensam?
En la fiesta de los negros I de svartas fest
mis penas se iran bailando min ensamhet, den försvinner dansande
mi samba, mi negra mi samba, mi negra.¹

Ungdomarnas användning av ny media är ett ämne som under de senaste åren har diskuterats intensivt i många olika sammanhang. Tema globalisering, användning av digitala medier och migration som är relaterade till ungdomars mediebruk och tillägnande av virtuella rum kan leda till många nya forskningsfrågor. I denna artikel fokuseras på frågor som interaktivitet, kommunikation och gemenskap samt vad populärkulturella uttrycksformer kan innebära för transnationella ungdomar som använder nya sociala medier.

Artikeln syftar till att dryfta perspektiv om transnationella ungdomars identitetsskapande i virtuella rum. Vardagslivets bruk av dans och musik i det virtuella rummet som står för meningsskapande och tillhörighet fokuseras. Hur internet används och vilka olika möjligheter den innebär för diasporagrupper under en tid av kulturell globalisering studeras. Hur skapas identiteter och hur formas läroprocesser i de virtuella rummen av ungdomar, deras föräldrar och organisationer är bland de frågorna jag ställer i artikeln. Jag strävar efter att ringa in frågor om vad gemensamma

1 Sängen användes som ackompanjemang till dansen av gruppen Antawara i Stockholm rubricerad som: Caporal CD Libertad (barn) i tävlingen *Saya caporal* Suecia 2009.

nya platser och nya tillhörigheter på internet kan betyda för dessa ungdomar som deltar i kulturella och sociala aktiviteter som organiseras i relation till boliviansk/andinsk populärkultur.

Tillvägagångssättet

I studien används ett multilokalt etnografiskt angreppssätt som innebär att ett antal virtuella rum har studerats intensivt genom deltagande observation.² Den empiriska forskningen har avgränsats till ett antal webbplatser där boliviansk/andinsk populärkultur och musik förekommer. *Gruppen Antawara*, Stockholm och *Centro Cultural Bolivia*, i Norrköping, verksamma i Sverige och *Gruppen Amigos del folklora* i Berlin ingår i studien. Dessutom används några dansgruppers webbsidor i Sverige och USA som jämförande material i studien. Dessa grupper som aktivt verkar för att skapa uttrycksformer för boliviansk/andinsk diaspora har studerats intensivt genom fältstudier.

Utöver gruppernas och ungdomars webbsidor har uppladdningar till *YouTube.com* som relaterar till gruppernas aktiviteter på nätet studerats. I dessa virtuella rum finns presentationer av dansföreställningar, dansträningar och olika typer av kulturella och sociala aktiviteter dokumenterade. På en del sidor finns det också intervjuer och rikligt med empiriskt material om gruppernas övriga sociala och kulturella verksamhet. Jag har också vistats i många virtuella rum där boliviansk/andinsk populärkultur förekommer; bland dessa webbsidor som *MySpace* och *Youtube.com*, som är relaterade till ovannämnda gruppernas verksamhet.

Etnografens välkända arbetssätt, ”hanging around” som innebär deltagande observationer på internet har varit ett viktigt arbetsredskap i studien. Internetmaterial som refereras i artikeln är offentligt. Detta betyder att materialet som använts är tillgängligt på nätet för allmänt bruk och åskådande och innehållsmässigt offentligt.³

I essän presenteras först några teoretiska perspektiv som används för att försöka skapa förståelse för ungdomars användning av internet i sitt identitetsskapande. Empiriska fallstudier illustrerar sedan i artikeln ungdomars sätt att söka sin identitet i en värld som kan kännetecknas av kulturell globalisering. Fokus i studien ligger på transnationella ungdomarnas bruk av internet i deras identitetsarbete och deras försök att skapa mening och tillhörighet på internet.

2 Om metoder för att studera sociala och kulturella fenomen på internet se: Kibby (2000); Miller & Slater (2000); Svenningsson Hjelm (2009); Svenningsson, Lövheim & Bergquist (2003); Lövheim (2007) och Dunkels (2007).

3 Jämför Svenningsson, Lövheim & Bergquist (2003) och Svenningsson Hjelm (2009) som har diskuterat behovet av informellt samtycke och användningen av offentligt tillgängligt material på internet.

Identitetsskapande i en tid av kulturell globalisering

Den sociala praktiken som diskuteras i denna artikel handlar om ungdomars olika sätt att tillägna sig internet och använda det för att gestalta sina komplexa identiteter. Ungdomarna använder internet som ett verktyg för att kommunicera och försöker därigenom experimentera fram en förståelse för transnationella livssammanhang. För att förstå pågående sociala och kulturella förändringsprocesser i förhållande till nya sociala medier finns begrepp som kulturell globalisering, diaspora, identitetsskapande och nätverksamhälle som begreppsliggör aktuella framträdande samhällsliga förändringsprocesser.

Hur skapas då kulturella identiteter i det globala samhället? Författarna till boken "Globaliseringens kulturer" beskriver bakgrunden till kulturell globalisering på följande sätt:

Livet på jorden har förvisso alltid präglats av rörelse. Migrationsströmmar, handelsutbyten och invasioner har sedan långt tillbaka givit upphov till nya bosättningar, kulturmöten och kulturella praktiker. Men idag förflyttas och förflyttar sig människor, varor och kapital och symboler i obrutna strömmar över jordklotet, med en kvantitet och en hastighet som saknar motsvarighet i planetens historia. Detta har på kort tid inneburit betydelsefulla förändringar i livsvillkoren för stora grupper av människor (Eriksson, Eriksson Baaz & Thörn, 1999:13).

De nya möjligheterna till snabbare och tätare kulturella kontakter i den globaliserade världen skapar nya kulturella potentialer och sammanhang:

Globaliseringen medför dessutom att kulturella sammanhang som tidigare haft en viss stabilitet nu är stadda i upplösning. Kulturer ersätts av kulturella flöden och identiteter i förändring (Eriksson, Eriksson Baaz & Thörn, 1999:15)

Den nya medieteknologin skapar helt nya förutsättningar för kulturens globala cirkulation och frågan om relationen producent och konsument lyfts ofta upp i studier av ungdomars internetanvändning (Werner, 2009). Användningen av internet kan ses som en del av den moderna konsumtionskulturen och produktionen av samtidskulturella uttrycksformer.

I tidigare forskning har skillnaderna mellan olika generationer påpekats som en viktig aspekt att ta hänsyn till. Debatten om den "digitala generationen" och de positiva aspekterna av användningen av internet som bland annat David Buckingham (2008) redovisar för, handlar om relationen mellan den nya teknologin och ungdomen. Denna generation är "more open, more democratic, more creative, and more innovative than their parents generation" menar Buckingham (2008:13). Generationsklyftor har uppstått när ny medieteknik tar mer plats i ungdomars vardagsliv och lärande. Idén om generationsklyftorna har framförallt utvecklats av Marc Prensky (2001) som skrivit om två idealtyper av interanvändare, nämligen de han

kallar för ”digitala invandrare” (”Digital Immigrants”) och ”digitala infödingar” (”Digital Natives”). Kortfattat innebär denna metafor att ungdomarna, det vill säga digitala infödingar, den nya generationen, föds i den digitala världen och ser detta som en naturlig del av vardagen. Föräldragenerationen som inte har socialiserats med den nya medietekniken på samma sätt känner sig mer främmande inför användandet av den nya median.⁴ Den vardagliga användningen av internet innebär som det konstateras i aktuell forskning en hel del nya möjligheter som ungdomar kan dra nytta av, *Cyberkids*, som generationen också har kallats, har större möjligheter till delaktighet, *empowerment*, genom den nya medietekniken. Inom ramen för konsumtionskulturen är internetbruket ett sätt för ungdomar att finna autonoma kommunikationsformer och gemenskap enligt Buckingham (2008).

En central fråga som Manuel Castells lyfter fram i sin bok *Internetgalaxen. Reflektioner om internet, ekonomi och samhälle* (2002) är, hur internetanvändningen i nätverksamhället förändrar mönstren av socialitet. Castells poängterar följande:

Att studiet av umgänge kontra internet måste sättas i samband med umgängesmönstrens allmänna omvandling i vårt samhälle. Detta förringar inte det tekniska mediets betydelse utan sätter in dessa specifika effekter i den sociala interaktionens allmänna utvecklingsmönster och relaterar den till den materiella grunden för denna interaktion: rum, organisationer och kommunikationsteknik (2002:134).

I Castells nätverksamhälle organiserar människor sig i datorkommunicerande sociala nätverk där ”nätverkande individualism” är det härskande mönstret i denna samhällsformation. Detta skulle kunna betyda att erövringen av de virtuella rummen inte betyder enbart att de används för speciella syften och det innebär också att nya sociala praktiker blir möjliga. Castells sammanfattar tanken om nya typer av sociala mönster:

Nätverkande individualism är ett socialt mönster, inte en samling isolerade individer. Individerna bygger snarare sina nätverk, i och utanför nätet, på basis av sina intressen, värderingar, tycken och projekt. Tack vare internets flexibilitet och kommunikationsförmåga spelar den sociala interaktionen via nätet en allt större roll i samhällsorganisationen som helhet. [...] Vad vi dessutom observerar i våra samhällen är framväxten av en kommunikationshybrid som kombinerar fysisk plats och cyberplats (Castells, 2002:139).

Identiteter konstrueras i nätverkssamhället som Castells konstaterar:

Det är lätt att hålla med om att, ur ett sociologiskt perspektiv, alla identiteter är konstruerade. Den verkliga fråga är hur, från vad, av vem och för vad.

⁴ En del författare poängterar att föräldragenerationen inte är kapabel att hänga med i den medietekniska utvecklingen och att det finns ett stort behov att ”bygga broar” mellan ungdomar och de vuxna (Dunkels, 2007:41-42). För andra framstår skillnaderna på sätten att använda internet som det viktiga (Lövheim, 2007).

Identitetskonstruktionen använder byggstenar från historia, från biologi, från produktiva och reproduktiva institutioner, från kollektiva minnen och personliga fantasier, från maktapparater och religiösa uppenbarelser. Men alla individer, sociala grupper och samhällen bearbetar alla dessa byggstenar och arrangerar om deras mening, i enlighet med sociala bestämmelser och kulturella projekt som är rotade i deras sociala struktur och i deras tids- och rumsramar (Castells, 1998:21).

Denna nya typ av identitetsskapande skulle kunna relateras till ”projektidentitet”, även detta är ett begrepp som Castells (1998) lanserat. Identitetsbygget är ett projekt och enligt Castells finns det sociala aktörer som ”på basis av det kulturella material som finns tillgängligt för dem, bygger nya identiteter som omdefinierar deras position i samhället och därmed eftersträvar en omvandling av hela samhällstrukturen” (Castells, 1998:22).

I identitetsskapande processer ingår forandret av sociala nätverk som sträcker sig över de nationella gränserna. Gränsöverskridandena gör att de sociala nätverken präglas av transnationalitet. Begreppet ”transnationell” kopplas ofta ihop med ”gränsöverskridande identiteter” och diaspora. Transnationalitetsbegreppet har definierats på följande sätt: ”Begreppet transnationell har huvudsakligen två betydelser, dels något som går utöver nationella gränser och dels något som innefattar flera nationer eller nationaliteter” (Goldstein-Kyaga & Borgström, 2009:26). Diasporabegreppet har i sin tur, som påpekats av många forskare, en lång historia. Begreppet har under de senaste tjugo åren genomgått ett återupplivande inom kulturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig forskning och kommit till användning på olika sätt (Hugger, 2008; Olsson, 2007b; Werbner, 2002). Studierna om ”det diasporiska” har i de senaste vetenskapliga studierna fått en allt mer processbetonad karaktär. Mobiliseringen av diasporagrupper och flexibiliteten i förändringsprocesser spelar en nyckelroll och processen präglas av gemenskapsbildning (Olsson, 2007b:221). Begreppet refererar också till gemenskap och rum, ”ofta i form av en upplevd geografisk exil och tillhörighet till en grupp som över tid upprätthåller en speciell identitet” (Walhbeck & Olsson, 2007:48).

Identitetsprocesser och föränderliga kulturmönster har i synnerhet inspirerat till studier där begrepp som hybriditet, nya etniciteter, motståndskulturer och identitetsskapande har utvecklats och studerats vidare (Hall, 1991, 1996; Back, 1996; Brah, 1996; Walhbeck & Olsson, 2007:51).

Pnina Werbner (2002) som skrivit om skapande av föreställda gemenskaper i diaspora, menar att de nya sociala rum som formas i försörjningsringen kan ses som alternativa offentliga sfärer som diasporagrupper har ett stort behov av. Dessa gruppers marginalisering och osynliggörande är ett generellt fenomen i Västeuropa enligt Werbner. Diasporagruppernas egna initiativ för olika typer av engagemang i självorganiserade kulturella och sociala föreningar är ett sätt att försöka skapa egna rum för pågående verksamhet. På dessa platser visas existerande kulturella och sociala aktiviteter och därmed synliggörs också dessa. Dessa kulturella självorganiserade aktiviteter blir ett sätt att skapa nya sociala identiteter i diasporan som ungdomarna

har ett behov av att definiera, påpekar Werbner (2002) i sin studie. Denna process av skapande av nya sociala mötesplatser för nya estetiska gemenskaper i diaspora är karakteristiskt för diasporagemenskaper (Werbner, 2002).

Identitetsskapande och gemenskaper inom ramen för diasporiska processer har i och med den expansiva användningen av den nya medietekniken fått nya betydelser. De transnationella gemenskaperna är ännu mer tänkbara med den nya medieteknologin och internet som skapar möjligheter till återskapande av en kultur i nya sammanhang på ett nytt sätt. Studier om internetanvändning och globaliseringens effekter visar att upprätthållande av sociala relationer möjliggörs via den nya medieteknologin i allt högre grad (Miller & Slater 2000; Bakardjieva 2005). Dessa studier tar upp möjligheterna att bygga upp transnationella kontakter som är relaterade till globalt förskingrade familjers situation och betydelsen av sociala nätverk. I den virtuella världen skapas nya innebörder om familjers transnationalisering och familjers historia genom olika audiovisuella och textbaserade medel. Den utvidgade familjen i diasporan kan enligt dessa studier hålla kontakter via nätverken även med den delen av släkten som befinner sig på avstånd. Bakardjieva (2005:129) har dessutom påpekat behoven av att upprätthålla kontakten med familjen som en primär orsak till att använda internet: "The wish to stay in touch with one's globally dispersed extended family is a major impetus behind the adoption of the Internet in the home". Miller & Slater (2000) har i synnerhet lyft fram förhållandet mellan diaspora och internetanvändning. Dessa författare visar hur formationen av diasporagemenskapen förverkligas genom skapande av virtuella rum. Internet fungerar som ett sätt att överbrygga avståndet.

När nya identiteter studeras, används begrepp som transnationell ungdom, hybrid ungdom och tredje identitet för att beteckna ungdomar som på olika sätt är relaterade till diasporaprocesser och globala migrationsprocesser. Det handlar om ungdomar som själva har flyttat från ett land till ett annat eller om ungdomar vars föräldrar varit med om detta. Ord som att vara mitt-emellan (*in betweenness*), gränser och gränssättning förekommer ofta i sammanhanget (Kalra, Kaur & Hutnyk, 2005).

Frågan om hur ny populärmusik och musikstilar används av ungdomar i olika samhälleliga sammanhang har bland annat studerats av Bennett (2000; 2004) och Hodkinson (2003; 2004). Bennett (2000) menar att ungdomar kan skapa sina egna sätt att värdesätta en "tradition" på ett nytt sätt. En sådan kulturell gestaltning innebär också en hopsamling av traditioner från olika håll som sätts emot stigmatisering och rasism i nya urbana miljöer. Detta kan innebära ett nytt värdesättande av traditionen och en hyllning till denna tradition (*celebration of "tradition"*).⁵ Skapande och användning av de transnationella virtuella rummen som studeras här ingår i liknande sammanhang.

Internet har gett tillgång till gruppbildning och nätverk som i sin tur skapar en aspekt för utvecklingen av identiteten, som kan kallas för "tredje identiteten" som Goldstein-Kyaga & Borgström (2009) har visat. Detta "tredje", enligt Hugger

5 Bennett skriver bland annat om *Bhangra* musikkulturen som används av ungdomar i Storbritannien för att skapa plats i vardagen genom att förhandla och göra motstånd med populärmusiken som medel.

(2008:115), kan definieras som kvalitativt nya sociala och subjektiva livssammanhang vilka skiljer sig från tidigare definitioner av identitetsbegreppet som är kopplat till ursprungs- och utvandringssländerna. Även begrepp som 'kulturpendlare' (Mørck 1998) förekommer i studier om transnationell ungdom.

En del aktuella studier fokuserar på användarperspektivet och de har ungdomars aktiva bruk av den nya medietekniken som en utgångspunkt för sin forskning (Bennett 2004; Buckingham 2008; Dunkels 2007; 2009; Livingstone 2009; Lövheim 2007; Werner 2009). Ungdomars kreativa strategier för att förstå aktuella livssammanhang i lokal kontext har i synnerhet redovisats av Bennett (2000; 2004).

Platsens och det sociala rummets betydelse är också ett sätt att analysera förändringar i populärkultur (Lundberg, Malm & Ronström, 2000; Connell & Gibson, 2003; Stokes, 1994; Werner, 2009). Begreppet "rumslig vändning" inom kulturvetenskaplig forskning visar att platsens betydelse blivit allt viktigare när den nya medieteknologins användning skall förstås. Dessutom har de symboliska och materiella faktorerna fått en allt mer central betydelse i ungdomskulturerna. I detta sammanhang har de ungas identitetsarbete fått en allt mer central betydelse i kulturvetenskaplig forskning som Werner (2009) påtalat i sin studie.⁶ En viktig aktuell fråga kan därför formuleras på följande sätt: vad innebär denna "rumsliga vändning" för ungdomars identitetsskapande och tillägnande av ny medieteknologi?

Identiteter och stilar i nya sociala rum

Det har funnits tankar om och i fall, den virtuella världen är en "egen värld för sig" och att den har nya regler för socialitet. Det virtuella rummet skulle således vara en plats: "where society's normal rules no longer apply, and from which new cultural symbols and meanings can emerge" (Bell, 2007:36). Internetvärlden betraktades först som en "cyberrymd" (*cyberspace*) och en egen fri värld som levde "ett eget liv" oberoende den fysiska världen. Denna tankegång har så småningom övergivits till förmån för en annan position där det påpekats att de fysiska och virtuella världarna är nära sammankopplade (Hodkinson & Lincoln, 2008; Kozinets, 2010). Sedan har andra frågor visat sig vara mer relevanta när kopplingen mellan den fysiska och virtuella världen anses vara en självklarhet (Lövheim, 2007; Werner, 2009; Kozinets, 2010). *Offline* och *online* världar konstateras ha en förstärkande effekt mellan dem, men relationen mellan dessa världar är inte knivskarp. Att använda sociala medier innebär dessutom oftast att många olika typer av media används (Livingstone, 2009).

Frågor om sociala relationer, individer, grupper och förändringsprocesser i förhållande till internetanvändning och olika typer av gemenskaper har aktualiserats när virtuella rum diskuteras. Shirley Turkle diskuterar i sin bok *Life on the Screen* (1995)

⁶ Jämför också Pekkola (2008b) där unga kvinnors musikanvändning i vardagslivet studeras. Den privata sfären och det privata rummet ses här som en frizon där det är möjligt för de unga kvinnorna att "andas ut".

populärkulturen som en del av ”jagets identifikation”, men ser inte detta som en allomfattande socialisationsagent:

The notion of the real fights back. People who live parallel lives on the screen are nevertheless bound by the desires, pain, and mortality of their physical selves. Virtual communities offer a dramatic new context in which to think about human identity in the age of Internet (Turkle, 1995:267-268).

En medvetenhet om omdefinieringar av platsens betydelse har ägt rum inom ungdomskulturforskningen de senaste åren. Studier visar hur olika sociala rum kan konstrueras för kommunikation (Werner, 2009). När det gäller samtidskulturella ungdomars identitetsskapande som studieobjektet kan de förknippas till frågeställningar om identitet, etnicitet och plats/rum (Stokes, 1994; Connell & Gibson, 2003; Werner, 2009).

Den bolivianska diasporans organisering kan ses som ett steg mot diasporans mobilisering. Populärkulturella uttrycksformer används på olika sätt. Frågan är hur boliviansk/andinsk kultur gestaltas i Sverige i en kulturell förening. Centro Cultural Bolivia (Kultur Center Bolivia) i Norrköping har till exempel följande målsättning på sin webbsida:

Kultur Center Bolivia i Norrköping är en ideell organisation, partipolitiskt och religiöst obunden, som arbetar för att i Sverige sprida information om den bolivianska kulturen och i synnerhet om den tusenåriga Andinska kulturen som utgör historisk och kulturell grundval för mer än 5 miljoner indianer bosatta i det andinska området [...].

Vi arbetar också för att erbjuda bolivianer bosatta i Sverige tillgång till sin egen kultur och därmed bidra till att upprätthålla det självförtroende som behövs för att finna sig till rätta i det svenska samhället. Vi anser att det är oerhört viktigt att vår verksamhet till stor del ägnas åt arbete med barn och ungdomar.⁷

Nedan finns en illustration av sociala och kulturella aktiviteter som berättas på nätet:

Här fick bolivianer möjlighet att ha kontakt med det svenska samhället och förnades genom olika idrotts-solidariska och kulturella aktiviteter. Vid flera tillfällen fick vi möjligheter att visa det svenska folket vår kultur genom dans, radio, folkmusik och idrott, som många bär med sig från hemlandet. Alla dessa aktiviteter ledde till grunden för bildande av CENTRO CULTURAL BOLIVIA I NORRKÖPING (KULTUR CENTER BOLIVIA I NORRKÖPING).⁸

Frågan om hur förhållandet individ- och samhälle formas i vardagslivet som präglas av transnationella livsformer framstår viktigt i detta sammanhang. Hur skapas

⁷ Jämför: <http://www.ccbolivia.net/>.

⁸ Centro Cultural Bolivia, <http://cordillera.bloggsida.se/2008/03/01/bakgrunden-om-bolivianer-i-norrkoping/#more-12>.

individens identitet i de virtuella världarna – var befinner sig de nya 'nätborgarna' (*Netizens*)?⁹ För de grupper som studeras här är de nya formerna av socialitet ett faktum. Internet har successivt förvandlats till ett viktigt forum för deras kulturella verksamhet där identitetsarbete, nya former av socialitet och identitetsskapande ingår. Detta innebär med andra ord att det har blivit möjligt att mötas på ett nytt sätt genom den nya medietekniken. Denna studie bidrar till en ökad förståelse för det förhållande som allt mer präglats av studier om internetanvändning, nämligen att det finns en nära koppling mellan *offline*- och *online* världar (Hodkinson & Lincoln 2008; Kozinets 2010).

Estetiska gemenskaper i virtuella rum

Gruppen *Centro Cultural Bolivia* i Norrköping är ett exempel på en kulturell förening som synliggör sin sociala och konstnärliga verksamhet i virtuella rum. Gruppen beskriver sina aktiviteter och framträdanden på ett ingående sätt på sin webbsida:

Genom åren CCBolivia har varit och är en bro för bolivianer i Norrköping eftersom vi är en kulturell organisation som arbetar för att sprida vår gamla kultur och integration i det nordiska landet.

Under dessa 24 år av kulturellt arbete vi har blivit inbjudna över två gånger av Ballet Folklorico "Raduga" i St Petersburg i Ryssland 1993 och 1995.

Vi deltar i festivalen för Solidaritet Pro-offer Titicacasjön i Stockholms stad anordnas av Embajada i Bolivia 1986. Vi har deltagit i karnevaler i följande städer: Växjö 1992.

Carnival av åren 1993, 1994, 1995 Uppsala.

Carnival Valdemarsvik åren 1989 – 2009.

Carnival Arboga år 1987 – 2008.

Karneval i staden Motala 1996.

Söderköping Carnival 1999 – 2009.

International Festival som anordnas av Linköpings universitet under 1996.

Karnevaler Hageby i Norrköping 1997 till 2004.

Valdemarsvik Carnival 1997 fram till 2009.

Västra Husby Karneval i Norrköping under 1997 och 1998.

Karneval Amal i Göteborg under 1998 och 1999.

Dansfestival i Eskilstuna 1989.

Latin American Festival "Silver Globe", Norrköping åren: 1990, 1991, 1992, 1993, 1994 och 1995.

9 *Netizen*, som jag har översatt här som "nätborgare", är ett begrepp som förekommer ibland i sammanhanget, används bland annat av Kozinets (2010).

Immigrant Day, Norrköping år 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003 och 2004.

Kultur Natt, Norrköping åren: 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008.

Invånar möte bolivianer i Sverige: 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003 år 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009.

Karneval i Aalborg, Danmark 1992, 1993, 1994, 1997.

Möte mellan akademi fotboll Tahuichi Aguilera och en kombinerad ungdoms Fotboll Norrköping 1998.

Vi har dansat balett med Musical Surimana gruppering 1997 och med musikern och läraren Ernesto Cavour Charango 2002.

Vi deltar även i Carnival 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, Norrköping.

Children's Carnival 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 Norrköping.¹⁰

Olika typer av festivaler och karnevaler är de fysiska sammanhang där dansgrupperna ofta presenterar sig. Dansgrupperna deltar i festligheter i det nya hemlandet och ofta även i grannländerna.¹¹ Illustrationen ovan visar att deltagarna har flera olika aktiviteter att förhålla sig till. Deras iscensättande av danserna sker även på transnationella arenor. De virtuella rummen är ofta inte bara öppna för den egna gruppen utan tillgängliga för en större publik på nätet.

Bekräftelse av en samhörighetskänsla är det som ofta visas fram av medlemmar i dansgrupper som presenterar bolivianska danser i diaspora. Gruppmedlemmarna känner sig nära sammanbundna och de har, som gruppdeltagaren uttrycker det: *Hittat en gemensam sak som förbinder oss.*¹² Dansgrupperna tar tillfälligt plats genom sina framträdanden i olika fysiska rum. Internet används aktivt på olika sätt för att informera om de pågående aktiviteterna. Informationen kan vara både av informell och av formell karaktär.

Gruppen *Amigos del folklore*, som är verksam i Berlin, presenterar enligt deras webbsida Boliviansk kultur. Gruppen definierar sig som en multikulturell grupp som arbetar målmedvetet med folkloristisk kultur. På deras webbsida står det bland annat:

Vi är en mångkulturell dansgrupp som har satt upp som mål att presentera den bolivianska kulturen. Gruppen Amigos del Folklore själv ser sig som en mångkulturell grupp som är tillägnad den bolivianska folklore och kultur. Mångkulturellt eftersom medlemmar kommer från många olika delar av världen. Våra nära förbindelser med Bolivia innebär att vi har satt oss i uppdrag att försöka föra Bolivia närmare andra kulturer genom våra olika aktiviteter. Även i vårt namn, har vi fört samman den "folklore" eftersom vi vill presentera

¹⁰ <http://www.ccbolivia.net/>.

¹¹ Grupper kan också arrangera en föreställning på gatan och ladda upp sedan en föreställning på *Youtube*, som gruppen Raices i Malmö gjort. Se: <http://www.youtube.com/watch?v=1WaUb1Bxbio>.

¹² *Amigos del Folklore*, se: www.amigos-del-folklore.de.

genom folkloristiska danser i Bolivia, hjärtat i Latinamerika, i all sin mångfald och unika skönhet.¹³

Amigos del folklore framträder i olika delar av Tyskland och ibland även utanför landet i kulturella och religiösa sammanhang där deras föreställningar efterfrågas (i karnevaler, fester, tävlingar). Olika typer av intressegrupper erbjuder gruppen möjligheter att visa fram representationer av en kultur.

Tillhörighet till en grupp i diaspora skapas också genom aktiviteter som knyter an till dansföreställningar. Dansträningar är en vital kontinuerligt förekommande aktivitet för grupperna. Dansgruppernas träningstider finns publicerade på internet som på så sätt används som en virtuell ”anslagstavla” för gruppernas interna och externa kommunikation.¹⁴ Resor och träningsstillfällen till danser som sedan dokumenteras på internet är en viktig del av dessa aktiviteter. Att resa till Bolivia eller få ett besök därifrån, exempelvis av välkända musiker eller musikgrupper är en viktig markering av en existerande relation till landet ”därborta”, i det så kallade ”hemlandet”. Den inbjudna charangovirtuosen Ernesto Cavour som tillsammans med en dansgrupp besöker Sverige eller musikgruppen *Los Masis* framträdande i Berlin är exempel på sådana musikerbesök de senaste åren. Musikgruppen *Los Kjarkas* besöker Europa med jämna mellanrum (Pekkola, 2007b).¹⁵

De sociala och kulturella organisationerna har alla det gemensamt att de är med om att skapa nya sociala rum med kulturella uttrycksmedel som används för att skapa en estetisk gemenskap. Ungdomarnas position kan definieras och omdefinieras när de tillhör dessa grupper. Exempelvis betyder aktiviteterna omkring danserna att delta i processen från övning till framträdande i de fysiska platserna samt sedan att synas i de virtuella rummen där dessa aktiviteter ständigt aktualiseras, bekräftas och dokumenteras.

För den transnationella ungdomen kan det handla om att vistas i ”ett eget rum”, där berättelser om en majoritetskultur och en minoritetskultur skapas. Kulturell produktion och kulturell reproduktion kan också ses som ett sätt att skapa motstånd till exkluderingen i diaspora. En del av kulturen förs över, ”transplanteras”, till en ny omgivning. Andra uttrycksformer skapas på ett nytt sätt i den nya omgivningen och nya uttrycksformer framträder.

13 Gruppens presentation i originaltext är följande:

Die Gruppe Amigos del Folklore selbst versteht sich als eine multikulturelle Gruppe, die sich der bolivianischen Folklore und Kultur widmet. Multikulturell deshalb, da die Mitglieder aus vielen verschiedenen Teilen der Welt stammen. Unsere enge Verbundenheit mit Bolivien führt dazu, dass wir uns die Aufgabe gesetzt haben, Bolivien durch unsere vielfältigen Aktivitäten anderen Kulturen näher bringen zu wollen. Schon in unserem Namen haben wir die „Folklore“ mithineingebracht, da wir durch folkloristische Tanzdarbietungen Boliviens, das Herz Lateinamerikas, in seiner ganzen Vielfalt und einzigartigen Schönheit präsentieren wollen.“ I: <http://www.amigos-del-folklore.de/ueberuns/index.php>.

14 Träningstider finns nedtecknade exempelvis i: <http://www.myspace.com/antawarabolivia> och <http://cordillera.ath.cx/>.

15 Gruppens senaste besök i Sverige i juni 2010 finns dokumenterad till exempel på: http://www.youtube.com/watch?v=EL07Oz-_o_c

Är detta en fråga om att skapa en känsla av att vara en "Diaspora Bolivian".¹⁶ Werbner (2002) påpekar behovet av identitetsberättelser har en stor relevans när diasporaungdomens identitetsskapande som ett identitetsprojekt skall förstås. Den diasporiska processen handlar om, som Werbner uttrycker det: "A community is no longer grasped as a cultural homogenous and harmonious *Gemeinschaft* but as a space of agonistic power relations and debate across difference" (Werbner, 2002:271). Hur elektroniska sociala nätverk kan medverka till att skapa diasporagrupper mobilisering och förändrade livsvillkor i förhållande till nya virtuella och fysiska rum som man fortsätta att konstruera en gemensam, men samtidigt en socialt delad värld är en fråga som kan studeras vidare. Internet är en plats där det finns utrymme för att ge uttryck för skillnader.

Dessa rum kan fungera som en förlängning av de fysiska platserna och de virtuella platserna och ger som tidigare nämnts i essän, en ny dimension av "socialiteten" (Castells, 2002). Diasporagruppernas sociala och politiska historia i ett virtuellt rum kan dokumenteras för den uppväxande generationen och historien får därmed ett alternativt offentligt rum.

Dokumentationen av danstränningar och föreställningar som finns i olika virtuella rum är ett exempel på arkiveringen av kollektiva erfarenheter. Skärvor av en gemensam historia kan bevaras och återberättas. Exempelvis kan en historia om hur en social och kulturell organisation grundades synliggöras på en webbsida och därmed berättas för medlemmarna i gruppen och intresserade. Sociala nätverken kan på detta sätt betraktas som en välfärdsresurs. Kommunikationen sker både inter- och intragenerationellt. Ungdomar kan ha mycket snabba och intensiva kontakter med jämnåriga via nätet och internet spelar där en positiv roll vilket många forskare påpekat (Castells, 2002; Elias & Lemis 2008; Miller & Slater, 2000).

I studier om transnationella familjer har det visats hur dessa familjer anpassas för att leva i "transnationella rum" och sociala nätverk som förgrenas mellan "värdland" och "hemland" (Eastmond 2007; Olsson 2007, Wahlbeck & Olsson 2007). Detta tillstånd genererar ett behov av att skapa tillhörighet till mer än en plats för geografiskt spridda gemenskaper. Det "normala" livet förutsätter i själva verket en viss rörlighet. En sammanlänkning av olika platser och tillgång till flera olika platser behövs. De dansgrupper och de sociala och kulturella gemenskaperna som studeras här befinner sig i en liknande situation. "Bolivia" skapar en geografisk hållpunkt i förhållande till andra platser, en föreställd gemenskap i de fysiska rummen i diaspora, och detta faktum förstärks när dessa återskapas i olika virtuella rum. Samtidigt finns anknytningen till "det nya landet" och nya platser likväl ständigt synliggjord på internet genom de estetiska gemenskapers aktiviteter.

16 Jämför Miller & Slater (2000:92) som skriver i sin bok om Trinidiansk diaspora (Diaspora Trinidadian, 'Being an online UK Trini') om liknande företeelser. Dessa författare menar att: "In almost every case there was a clear sense that the Internet had changed their relationship not only to individuals...but also to their sense of being Diasporian Trinidadian (ibid. 93). Miller & Slater visar också i sin studie om hur internet används för att skapa en berättelse om Trinidad. Författarna menar att 'Diaspora Trinis': "almost without exception take upon themselves with pleasure and alacrity the task of becoming personal ambassadors for Trinidad, telling the tale of Trinidad in their own terms" (ibid. 99).

Individuella och kollektiva representationer på *MySpace*

I tidigare sammanhang har det visats hur ungdomar hittar och kan samla visuella eller auditiva symboler som kan visa fram olika former av kollektiva representationer i samtidskulturen. Representation och identifikation ingår i den kulturella reproduktionen av samtidskulturen och kulturens cirkulation (du Gay, Hall, Jones, Mackay & Negus, 1998).

Ungdomarnas behov att uttrycka transnationella livssammanhang och alternativa referensramar har fått utrymme på internet. Val av stilar är tydliga på *MySpace* sidorna där det finns utrymme både för individuella och kollektiva representationer.¹⁷ På gruppernas *MySpace* sidor förekommer det olika typer av musik- och dansstilar. Olika typer av sociala sammankomster annonseras också ofta på *MySpace* sidorna. En *MySpace* sida kan exempelvis introduceras med ett traditionellt musikstycke från landsbygdens ceremonier, men sedan innehålla en mängd låtar från urbana musikstilar. Populärmusik från Bolivia och från Latinamerika ingår i sammanhanget.

Man kan säga att internet binder ihop olika världar och används som en social manifestation vilket Castells (2002:138) har påpekat. "Umgängesportföljer" kan skapas och sådana portföljer kan omdefiniera nya gränser och innebörder genom internetbaserad kommunikation som Castells lyft fram.

När det gäller *MySpace* sidor finns det sidor som är skapade av individer, men används av sociala och kulturella organisationers namn. Sidorna har en layout som står för gruppens verksamhet och ungdomarna ingår som "vänner" till dessa sidor (Pekkola, 2007a, 2007b). Exempelvis används dansen och musiken som tillhör dansen *Los Caporales*, av många dansgrupper både i Europa och i USA. Ofta visas delar av den bolivianska karnevalstraditionen (*Caporales*, *Tobas*, *Tinku* mm) på olika samhälleliga arenor.¹⁸ På *MySpace* sidor finns utrymme både för individuella och kollektiva musikval. Marknadsföring och annonsering av kulturella arrangemang är vanliga inslag.

"Vännerna" i *MySpace* har bjudits in eller själv önskat att få vara med på webbsidan organisationen eller individer skapat. Webbsidorna har många symboler, tecken och koder som representerar andinsk/boliviansk kultur. Samtidigt finns det representationer av exempelvis andra musikstilar i samma virtuella rum. De transnationella dansgruppernas medlemmar som tillsammans visar upp de bolivianska danserna och traditionerna har funnit "Bolivia" som ett gemensamt projekt vilket jag återkommer till i nästa avsnitt.

Gruppen Antawara återger en historisk bakgrund till sin aktuella verksamhet på en *MySpace* sida. På denna webbsida står det till exempel följande presentation:

17 I ungdomskulturella studier har frågan om stil och stilskapande lyfts fram som en central aspekt (Bjurström, 2005).

18 Det finns grupperingar som enbart presenterar Caporales dansen som är en mycket populär dansform i den bolivianska karnevalen och den en omtyckt dansform utanför Bolivia. I USA finns flera grupperingar som organiserats just kring denna dans. Dessa grupper håller en nära relation till *Caporales* dansgrupper i Bolivia. (Pekkola, 2007a; 2007b; 2008a).

Antawara Bolivia bildades i september 1988 av två flyktingfamiljer från Bolivia, och har sedan dess arbetat med barn- ungdomsverksamhet och med solidaritetsarbete till förmån för ett projekt vi har som går ut på att bygga ett kombinerat barnhem- yrkesskola för föräldralösa barn i Bolivia. Från varje uppträdande vi gör går 80 % till det projektet och 20 % går till våra omkostnader som nya dräkter, mat till träningar, resekostnader mm. Till det projektet har vi genom åren samlat ihop ca 650 000 kr genom våra uppträdanden och annan verksamhet och som vi har investerat i vår skola.¹⁹

Föreningarna arbetar ofta för olika typer av solidaritetsprojekt. Denna typ av gemenskaper, som Werbner (2002) kallar detta för ”moral gemenskaper” (*moral communities*) har en stor betydelse för diasporagrupperna. De visar ett moraliskt och etiskt ansvarstagande som ofta leder till praktisk handling som motiverar arbetet. Många solidaritetsprojekt kan vara långsiktiga och grupperna arbetar målmedvetet för att ge ekonomiska bidrag för att stödja olika projekt inom utbildningsväsendet eller hälsosektorn i Bolivia. Den egna föreningsverksamheten och dansföreställningar genererar resurser för den solidariska verksamheten.²⁰

Gruppen Antawara arbetar för olika typer av solidaritetsprojekt men riktar även sitt arbete mot både barn och ungdomar:

Antawara Bolivia har hela tiden arbetat med barn och ungdomar och har nu ett medlemsantal på ca.100 medlemmar i alla åldrar även om de flesta är barn och ungdomar. Våra medlemmar kommer inte bara från Bolivia utan från hela världen. Föreningen är registrerad i Stockholm och bedriver studiecirklar genom ABF och har också samarbetat med dem vid ett flertal tillfällen.

”Vännerna” i *MySpace* annonserar om pågående kulturella aktiviteter i näromgivningen. Ett exempel av detta är midsommarfirandet som rubricerades som ”midsommar Latino” i juni 2010. Annonsern upptog ett stort utrymme på webbsidan.²¹

Nya musikstycken läggs i de virtuella rummen och rummen kan ”möbleras om” efter behov och intresse. Fotografier och filmer från gemensamma aktiviteter visas på sidorna och detta kan sägas förstärka sammanhållningen i gruppen. Filmerna på webbplatserna visar fram en dokumentation av dansträningar och föreställningar där folkmusik ingår.²² Dessa inspelningar kommer från olika typer av festiviteter (till exempel den 6 augusti som är den bolivianska nationaldagen) eller kulturfestivaler som

19 <http://www.myspace.com/antawarabolivia>.

20 Se till exempel: Antawara <http://www.myspace.com/antawarabolivia>, som stöder projekt i La Paz/ El Alto.

21 <http://www.myspace.com/antawarabolivia>.

22 Se till exempel: <http://www.myspace.com/fcpasionboliviana>.

innebär exempelvis deltagande i karnevalståg i olika europeiska eller nordamerikanska städer.²³ Att presentera danser är ett viktigt evenemang för grupperna.²⁴

Den traditionella folkmusiken från landsbygden, den urbana folkmusiken både mer i traditionalistisk och neofolkloristisk fattning och den latinamerikanska populärmusiken är de mest förekommande musikgenren. I de virtuella rummen ingår också uppladdad musik från kända bolivianska urbana musikartister och musikgrupper.²⁵

Olika kulturella koder och olika stilar används för att gestalta olika aspekter av kulturella och sociala identiteter. Där finns det ett utrymme där många olika aspekter av deras identitet kan gestaltas med hjälp av estetiska uttrycksmedel.

Dessa sidor blir ett hoplock av olika kulturella element som är meningsbärande för ungdomars nya identitetsskapande. Denna hopsamling av olika typer av symboler som samlas på en webbsida innebär att symboler ”klippas och klistras” från olika håll och de skapar en ny enhet. Begreppet *bricolage* som välkänd inom ungdomskulturforskningen (Hebdige, 1979) kan användas här. Symboler plockas från olika håll och sätts samman och genom detta skapas egna nya stilar från media. I de virtuella rummen finns en bricolage liknande kultur där flera nya möten mellan ungdomarna är möjliga.²⁶

Dansgrupperna får på dessa webbsidor ett sätt att synas och gestalta en identitet. Glimtar av föreställningar kan visas i ”slideshow” eller filmer. De ståtliga och ofta glittrande kläderna som de har på sig i danserna gör att de blir synliggjorda.²⁷ Den nya medietekniken gör det möjligt att producera, framträda och konsumera populärkulturella stilar via nätet och skapa därmed en bekräftelse av tillhörigheten. Att gestalta relation till en tillhörighet skapar gemenskap med hjälp av koder, tecken och symboler som anknyter till den identitetsskapande processen och mobiliseringen av diaspora. Detta kan ses som ett sätt att skapa livsberättelser i diasporan där en identitet kan framhåvas.

Internet används av föreningarna som ett socialt och kulturellt rum för ”att skapa sig själva” och för att visa fram kulturella identiteter där bland annat dans och musik används som uttrycksmedel. Dessa sociala rum kan ses som platser där det är möjligt att skapa föreställningar om det som kan betraktas som tillhörighet till en plats.

23 Se till exempel deltagare från gruppen Centro Cultural Bolivia som dansar tillsammans med San Simon från Stockholm och Sambos Illimani från Eskilstuna i en karneval i Valdemarsvik, <http://www.youtube.com/watch?v=yfVIL92rRn4&feature=Playlist&cp=B1D02643013F7B48&index=>.

24 Se till exempel: <http://www.myspace.com/llajtamasis>. På denna sida återfinns många olika filmer från Lljatamasis gruppens föreställningar på olika platser i USA. Danser som Caporales, Pujllay, Tinku och Tobas finns nedladdade.

25 Exempelvis används musik av grupper som Los Kjarkas, Savia Andina och Wara, välkända i Bolivia, i föreställningar.

26 Begreppet *bricolage* som är hämtad från den franska teoretikern Claude Levi-Strauss och betecknar ett hoplock av skilda kulturella element som bildar en ny kulturell enhet. Det har även använts i andra sammanhang för att analysera ungdomars identitetsproduktion på internet. Jämför Weber & Mitchell (2008) som observerat liknande fenomen på internet.

27 Att synas kollektivt med hjälp av kläder och andra yttre attribut är något som Hodkinson (2004) lyft fram som en egenskap hos ungdomar som tillhör en viss musikstil.

Tillhörighet och meningsskapande med ”Bolivia” som symbol för hem och nation

Begreppet tillhörighet, hem och nation är något som ofta kopplas samman. ”Hemmet” kan betraktas synonymt med begreppet ”nation” (Edensor, 2002). Begreppet ”hem” återkommer ofta i gruppernas presentationer av sig själva. Nationen ”Bolivia” är det som förenar grupperna och ofta när det talas om det som ens ”hem”.²⁸ En medlem i dansgruppen *Amigos del Folklore* berättar i samband med en dansföreställning på ”Karneval der Kulturen” i Berlin följande: *Det här är Bolivia, och vi arbetar för det, och därför blir vi så glada över det varje gång.*²⁹

I presentation nedan ges uttryck för den komplexa geopolitiska och den etniska sammansättningen i Bolivia:

Och äntligen lyser en ny gryning upp framtiden för bolivianer, och långt utanför vårt lands [skillnader mellan] aymara, quechua, chapacos, Easterners, mestiser, vita, Creoler, och alla oss som är långt ifrån i vårt älskade land arbetar tillsammans i försvar av vår kultur och det traditionellt bolivianska.³⁰

I detta visionära citat som även lyfter fram Bolivias komplexa etniska sammansättning uttrycks också framtida idéer om att landets olika sociala och etniska grupperingar kan enas. I det empiriska materialet är dock detta inget som kan observeras genomgående. Uttalandena kan ibland uppfattas motsägelsefulla, hemlandet som refereras är dock ”Bolivia” som i vissa fall betraktas som en homogen enhet.

En föreställning av *Centro Cultural Bolivia* i Norrköping rubriceras på följande sätt: ”Från Norrköping, Sverige till världen” (*Desde Norrköping, Suecia para el mundo*).³¹ I filminspelningen som kan ses om föreställningen via *Youtube* visas sedan en presentation av olika danser. De flesta danserna kan kännas igen från den urbana folkdansrepertoaren i Bolivia (*Caporales*, *Tinkus* och *Tobas* bland annat). För åskådarna skapas med hjälp av tecken och symboler, en föreställning som är bunden till det imaginära ”Bolivia” och som är öppen till en ”global publik”. Affektladdad musik eller filmer anknutna till *en föreställd gemenskap*, ett begrepp som lanserats av Benedict Anderson (1991), framställs som en kollektiv representation av ”hemlandet”.

Hem, tillhörighet och nation är ett tema som framstår som central för identitetskapande i diasporans mobilisering. I de bolivianska dansgrupperna skapas känslan

28 Se till exempel: Bolivia Kommittén Norrköping – Nyköping (Femenino) 2009, <http://www.youtube.com/watch?v=OBt8TS7dc54>.

29 Citatet lyder på originalspråk: ”Das ist Bolivien, und dafür arbeiten wir und dafür freuen wir uns sehr jedes Mal.“ Amigos del Folklore beim Karneval der Kulturen in Berlin, <http://www.youtube.com/watch?v=zxxSON7aiqA>.

30 Gruppens presentation är tvåspråkig. Texten på spanska lyder: Y por último que un nuevo amanecer ilumine el futuro de los bolivianos, y que allá en nuestro lejano país los aymaras, quechuas, chapacos, cambas, mestizos, blancos, criollos, y todos los que estamos lejos de nuestra querida patria trabajemos unidos en defensa de nuestra cultura y nuestras tradiciones bolivianas. I: <http://cordillera.ath.cx/>.

31 Centro Cultural Bolivia, Norrköping, Caporales en la noche cultural <http://www.ccbolivia.net/>, uppladdad också på: <http://www.myspace.com/ccbolivia>.

av "hemlandets" kultur genom danser, kläder och musik ständigt på nytt. Ett upptäckande och återupptäckande av kulturella uttrycksformer sker genom olika typer av social och kulturell praxis. Dessa platser kan också ses som ett sätt att skapa kollektiva representationer om en föreställd gemenskap som förknippas med nation och ett hem på samma sätt som Benedict Anderson (1991) definierat som konstruktionen av "imaginära gemenskaper".

Folkmusiken, eller populärmusiken som ses som en del av föräldragenerationens kulturarv används som ett identitetsbegränsande element. Dansgrupperna återskapa representationer av folkmusikkultur i Bolivia och ungdomarna lär sig genom att delta i dansgrupper. En ny identitet skapas i förhållande till de sociala och kulturella organisationerna som framträder i diasporan.

Nya sociala gemenskaper som anknyter till det som kan kännas igen som "hem" skapar en tillhörighet till en grupp och till en ny "vi" gemenskap. Kanske finner vi här en förklaring till de virtuella rummens attraktionsförmåga. Alla deltagare är och betraktar sig själva som individer, men de bekräftas även av de andra deltagarna som en del av kollektivet i den estetiska nätgemenskapen.

Nedan finns ett exempel om en berättelse av grundandet av *Centro Cultural Bolivia* som relaterar till Bolivias politiska historia:

Bolivia är ett land med starka kulturella traditioner. Det var främst under 70 och början på 80 talet som de flesta bolivianer kom till Sverige. Bakgrunden till att bolivianer kom till Sverige kommer från den turbulenta politiska situationen med militära situationen. Under denna period blev många förföljda, torterade och mördade på grund av sina politiska åsikter. Många gjorde motstånd och var tvungen att fly landet. Många av flyktingarna hamnade i Sverige och en del av dem bosatte sig i Norrköping [...] Och det den 19 april 1986 grundades CENTRO CULTURAL BOLIVIA där den bolivianska kulturen kunde spegla sig i dans, mat, radio, idrott mm. I dagens läge består dans gruppen av ungdomar från olika nationaliteter som tillsammans visar upp den Bolivianska danserna och traditionerna. Gruppen medverkar på olika uppträdande, Karnevaler och Tävlingar runt om i landet.³²

1980 blev det ny statskupp och än en gång följde militären samma mönster som den föregående diktaturen; mord, tortyr, fängslande, förföljelse. Många av flyktingarna hamnade i olika europeiska länder samt Sverige, som är känt över hela världen för sin solidaritet mot den sk tredje världen. Senare blev allmän amnesti utlyst och många åkte tillbaka till Bolivia, men andra föredrog att stanna kvar i Sverige på grund av familjeskäl. En del valde Norrköping och blev väl mottagna.³³

I deras berättelse finns beskrivningar av gruppens sociala och politiska biografi och nationen "Bolivia" med olika egenskaper. I denna sammanvävning av historisk till-

32 <http://www.myspace.com/ccbolivia>.

33 Centro Cultural Bolivia, <http://cordillera.bloggsida.se/2008/03/01/bakgrunden-om-bolivianer-i-norrkoping/#more-12>.

bakablick och samtidskulturella uttryck ges också utrymme för ett livssammanhang. En del av Bolivias historia återges för den nya generation som inte själv varit med och upplevt dessa omvälvande händelser. Samtidigt sker en organisation av aktuella sociala och kulturella aktiviteter.

En filminspelning i ett virtuellt rum illustrerar hur tillhörighet till olika platser artikuleras. I deras inspelning finns några viktiga nyckelord som definierar en relation till några geografiska platser. Både Bolivia och Norrköping är med som rubricering av filmen

Bolivianos en Norrköping Bolivianer i Norrköping
Centro Cultural Bolivia, Norrköping, Suecia Centro Cultural Bolivia,
Norrköping, Sverige.³⁴

Werbner (2002) lyfter fram tankar i sin studie i samband med en diskussion om diasporagemenskapens osynlighet där kollektivt minne och aktuella händelser kan och behöver kommenteras och bearbetas:

The narratives of identity, whether familial, communal or inter-ethnic, are grounded in these spaces vested with value through continuous material, voluntary and symbolic effort. Identities of religion, nation and language intertwine in rhetoric of participants as they link their specific predicaments to a shared collective past and to contemporary global events and debate their moral positions in front of a local audience (Werbner, 2002:75)

På Centro Cultural Bolivias webbsida beskrivs gruppens målsättning på följande sätt:

Bolivia Cultural Center grundades den 18 april 1986 [...]. Bolivia Cultural Center i Norrköping är en ideell organisation som bildades för att sprida och bevara den kulturella rikedom i vårt land, är det viktigaste arbetet i vår kulturinstitution att ge uttryck för våra barn olika danser av de 4 väderstrecken i Bolivia som tvilling till ett land och sedan sätter ett exempel för framtida generationer.

Bolivia, som bolivianer i Norrköping känner en djup kärlek och längtan som gjorde dess musik och speciellt deras danser tillsammans med oss i 25 år och vi tycker att kontakten med unga bolivianer, svenskar och andra nationaliteter som har gett oss tillräckliga möjligheter att sprida välstånd och ta hand om våra folklöre traditioner som en symbol för vår nationella identitet själv vill ha det nära kontinuitet som finns bidrar till att förena de kulturella banden med Sverige och världen.³⁵

³⁴ <http://www.youtube.com/watch?v=JqGuir7csrM&feature=related>.

³⁵ Originaltexten finns också på spanska på samma sida:

Centro Cultural Bolivia fue fundado el 18 de abril de 1986 por el profesor don José Valencia Rejas.

Den nationella identiteten betonas starkt i berättelserna ovan. Gruppen arbetar och betonar betydelsen av mångkulturalitet och där finns en tanke om att förena olika nationaliteter i ett kulturellt projekt.

Det uttrycks som en längtan till ett abstrakt ”hem”. Begreppet ”hem” återkommer ofta i gruppernas presentationer om sig själva. Rekonstruktionen av ”Bolivia” förenar grupperna och ofta när det talas om det som ens ”hem”.³⁶

Internet som resurs för kommunikation och lärande

Lärandets nya potentialer på internet innebär för ungdomar nya möjligheter för ökat deltagande och identitetsexperimentering (Buckingham, 2008; Weber & Mitchell, 2008). De nya sociala interaktionsformerna och möjligheterna till interaktivt lärande är en aspekt som har tagits upp av forskare som studerat internetanvändning och dess konsekvenser (Buckingham, 2008; Drotner 2008; Drotner, Jensen & Schröder 2008). Däremot är teman transnationella ungdomar som lever i en tid av kulturell globalisering i nätverkssamhället och som *onlingemenskaperna* kan ha en specifik betydelse för dem även när det gäller det informella lärandet ett relativt utforskat område.

På webbsidor som jag har studerat finns många inslag som innebär möjligheter till att inhämta kunskap och information om boliviansk populärkultur och folklore.³⁷ Dessa inslag kan ses dels ses som en del av vardagskultur. De kan också ses som möjliga ytor för lärande och kunskapsinhämtning för barn och ungdomar i diasporan.

Man kan säga att dansgrupperna skapar berättelser om en kultur i diasporan med uppladdningarna av direkta inspelningar från föreställningar.³⁸ Dansernas symboliska mening i förhållande till tankar och idéer om tillhörigheten till platser visas därmed fram och berättas för en publik. Föreställningarna överförs sedan till de virtuella rummen och finns till betraktande för dem som är intresserade av att ta del av föreställningen. På så sätt blir dessa kulturella presentationer en del av sys-

Centro Cultural Bolivia Norrköping es una organización sin fines de lucro que fue instituida para propagar y preservar la riqueza cultural de nuestro país, la labor principal de nuestra institución cultural es la de hacer conocer a nuestros niños y jóvenes los diferentes bailes de los 4 puntos cardinales de Bolivia los cuales hermanan a un país y posteriormente sirve de ejemplo a futuras generaciones.

Bolivia, por el cual los bolivianos en Norrköping sentimos un profundo amor y nostalgia hicieron que su música y en especial sus bailes nos acompañen durante 25 años y logramos de esa manera el contacto con jóvenes bolivianos, suecos y de otras nacionalidades quienes nos han dado la oportunidad de difundir la amplia riqueza de nuestro folklore y cuidar sus tradiciones como símbolo de nuestra identidad nacional, así mismo deseamos que la estrecha continuidad que existe sirva para hermanar los lazos culturales con Suecia y el Mundo.

36 Se till exempel: Bolivia Kommittén Norrköping – Nyköping (Femenino) 2009, <http://www.youtube.com/watch?v=OBt8TS7dc54>.

37 Se till exempel: <http://www.ccbolivia.net/>, <http://www.antawara.com/> och http://www.facebook.com/#!/pages/Norrkoping-Sweden/Centro-Cultural-Bolivia-Norrkoping-Suecia/312363284126?ref=ts&ajaxpipe=1&__a=7.

38 <http://www.youtube.com/watch?v=4vCF5nm4yF4>.

temet av cirkulationen av populärkulturella uttrycksformer samt ytterligare ett sätt att reproducera en kultur. Denna kulturella reproduktion ingår på samma sätt som Bakardjieva (2005), Miller & Slater (2000) och Werner (2009) visat, i de system av nätverk där nya medier möjliggör upprätthållande av kontakter med människor från långa geografiska avstånd.

De virtuella gemenskaperna, (*online communities*), används av de kulturella och sociala organisationerna för att synliggöra deras verksamhet. Sociala sammankomster annonseras ofta på webbsidorna och mötena handlar om olika typer av offentliga eller privata festligheter. Dokumentation av dansgruppernas föreställningar från olika platser visas med hjälp av audiovisuellt material som finns på nätet. Fotografier och filmer levandegör framträdanden som grupperna har haft på olika platser.

På internet återfinns danser som representerar olika regioner i Bolivia och som visas i de kulturella sammankomsterna.³⁹ Beskrivningar och berättelser om hur exempelvis danser skall utövas, hur dräkterna skall se ut och vilken musik som används eller bör användas förmedlar kunskap om danserna betydelse och symbolik. Gruppen Antawara har exempelvis beskrivningar av ett tjugotal olika danser på sin webbsida.⁴⁰

En avslutande reflektion av ungdomars lärande och identitetsskapande i de virtuella rummen kan göras när det gäller informella lärprocesser. Det har konstaterats i andra sammanhang att internet erbjuder alternativa lärplattformar och möjligheter till nya sätt att lära sig som skiljer sig från de konventionella lärprocesserna i skolan (Buckingham, 2008; Dunkels, 2005; Drotner 2008; Drotner et.al 2008). Internet erbjuder som Lövheim (2007) påpekat, en tillgång till information och ökar tillgängligheten. Globala nätverk överskrider de nationella gränserna och möjliggör sökande efter kunskap och information från olika källor.

På webbsidor jag studerat finns många möjligheter att inhämta kunskap om boliviansk populärkultur och folklöre. Dessa inlag tillhör på så sätt ungdomarnas vardagskultur.

Allt detta har i hög grad att göra med nya typer av lärande och aktiviteter utanför skolan (*out-of-school activities*) och lärprocesser som nästan är en oavsedd konsekvens av nätverkssamhällets nya potentialer. Internet erbjuder nya lärmiljöer och som visats fram i andra studier kan detta relateras till det ”nya ovanliga informella lärandet.”

Ovanlig inläring i ovanliga, obekanta och oförutsebara miljöer var något som Thomas Ziehe (2003) ansåg som en viktig del av de förändrade betingelserna för inläringen i det senmoderna samhället. Informella läroprocesser, som han kallade dem för, är möjliga och överföring av kunskaper som inte tillhör skolans lärostoff kan visas öppet för ungdomarna. De virtuella rummen kan betraktas som platser som ökar ungdomarnas frihet under deras fria tid utanför skolan. Den kulturella friställningen som förespråkats av Ziehe, som innebar en frihet från normer och värderingar och traditioner samt sociala band till tidigare generationer är möjligtvis relevanta begrepp i detta sammanhang när den transnationella ungdomens nya lärmiljöer studeras. Lövheim (2007) har påpekat att nätverk av andra unga blivit vik-

39 Se till exempel: Centro Cultural Bolivia <http://www.blip.tv/file/724104> .

40 <http://www.antawara.com/>

tigare och att användningen av internet fört med sig att sociala nätverk också blivit alltmer flexibla och varierande.

Detta gemensamma informella lärande är en del av den nya typen av socialitet som skapas i de virtuella rummen (Castells 2002; Dunkels 2006). Enligt Dunkels lär ungdomarna sig kollektivt och informationen är transparent. Ungdomar skapar ofta olika gemensamma sociala relationer och interaktion inom ramen för gestaltning av det som kan kallas för boliviansk kultur. Denna intressegrupp som formas är ofta tillgänglig och öppen för alla deltagare på nätet.

Sammanfattande slutsatser

Tema ungdom och internet väcker många tankar och funderingar om vad denna nya medieteknik kan föra med sig. Ungdomar, och även vuxna kan och behöver definiera sin identitet i en snabbt föränderlig och osäker värld och via internet kan de finna en plats där de kan ta del av andras kunskaper och uttrycka en del av sina erfarenheter. Internet skapar nya möjligheter att upprätthålla gränsöverskridande kommunikation i dag och erbjuder otaliga möjligheter till att gestalta sociala och kulturella identiteter i en värld som präglas av globala migrationsprocesser. De nya virtuella rummen erbjuder möjligheter till att sociala och kulturella identiteter kan gestaltas på olika sätt och att ungdomar kan ”prova olika identiteter” med hjälp av olika populärkulturella uttrycksformer. Därför är det viktigt att betrakta identitetsskapande projekt som en process som präglas av föränderlighet och snabb och intensiv kommunikation i den globaliserade världen. Identiteter kan testas, experimenteras med och nätverksbygge är möjlig.

Internet är en virtuell mötesplats för olika generationer som är delaktiga i de sociala och kulturella organisationer som studeras här. För föräldragenerationen innebär aktiviteterna för ungdomen ett sätt att reproducera och föra över en del av det som kallas ”hemlandets kultur”. Dessa sidor skapar därmed en känsla av tillhörighet, de kan verka meningsskapande och kan ses som en del av identitetsarbetet.

I essän sammanförs tankar som kan sammanfattas med följande tema: i) kulturell globalisering, transnationella identiteter och stilar i virtuella rum ii) hem, tillhörighet och nation, iii) internet som resurs för kommunikation och informellt lärande.

Samspelet mellan ungdomarnas *off-line* och *online* världar är tydlig i denna studie. Om dessa *online* nätverk kan betraktas som Dunkels (2005) påpekat också förekommer, föreningars autonoma egna virtuella ”communities”, framstår ännu att utforska. Om det är en fråga om *nätverkande* individualism (Castells, 2002) är detta ytterligare ett ämne som kan diskuteras vidare.

I tidigare studier om globalt och lokalt medie- och musikbruk har det visats att individuella eller kollektiva musikval och ”smakpreferenser” kan härstamma från många olika platser men ibland används begrepp som ”autenticitet” och ”ursprungskulturer” för att framhäva och definiera ens identitet (Werner 2009; Connell &

Gibson 2003). Det handlar också om en generation som påverkas av den globala kulturindustrins närvaro, och som vistas, på olika sätt i den nya medieteknikens labyrinter som aktiva medproducenter. Kulturer kan ersättas med nya kulturella intryck och kollektiva och individuella representationer av identiteter skapas på ett nytt sätt i de virtuella rummen.

Internet kan ses som ett socialt rum eller en umgäengesplats, som ger en möjlighet att skapa sociala relationer både ”här” och ”där” och på så sätt skapa social gemenskap mellan dem som har liknande intressen i smak, stil och populärkulturell reception.

Internet har visat sig vara viktig i transnationella familjemedlemmarnas orientering i nya sociala rum. Den kan användas i familjens reproduktion av kulturell kontinuitet och är ett försök att skapa ett ”normalt liv” som togs upp tidigare i essän. Globala migrationsprocesser och behovet att känna sig ”hemmastadd” motiverar ungdomar och deras familjer att söka vägar för ett välbefinnande på olika platser (Eastmond, 2007). I denna studie finns det som definieras som ”nationell kultur”, mångkulturalitet och en identitet konstruerat på webbsidorna, ofta med visuella medel. Dessa symboler och tecken blir en del av diasporagruppens kulturella uttrycksformer. Ungdomar umgås på fysiska platser men upprätthåller också redan givna sociala relationer i virtuella rum genom de estetiska gemenskaperna.

Den transnationella ungdomen har flera referenspunkter att förhålla sig till i populärkulturen, de kan till exempel använda sig av populärmusik, ofta latinamerikansk välkänd sådant och traditionell folkmusik från den andinska landsbygdens musikkulturer samt urban folkmusik när de individuellt skapar webbsidor.

Den intergenerationella kontakten innebär att kommunikation som skapas genom aktiviteterna med dansgrupperna mellan föräldrar och ungdomar blir en vital och konstruktiv sådan. Föräldragenerationen får och kan berätta om sina erfarenheter om politiskt flyktingskap, landets sociala och ekonomiska historia och en kultur som de anser att nästa generation borde känna till. Internet innebär en ny dimension av kommunikation och kunskapsöverföring.

Vissa webbsidor har också egenskapen av att vara ett arkiv för historie- och kulturdokumentation. Sociala, kulturella aktiviteter, skärvor av politiska erfarenheter och biografiska livssammanhang synliggörs och detta kan ses som ett sätt att gestalta diasporiska processer. För ungdomar kan det också vara ett sätt att skapa en ”autentisk identitet” (Bennett, 2004) och även en ny subkulturell praxis när element av ”nedärvd kultur” reproduceras och tidigare erfarenheter sätts samman i ett samtidskulturellt *bricolage* i virtuella rum. Ett synliggörande av minnen genom berättelser som skapas i de sociala och kulturella aktiviteterna sker med dans och musik som definieras som ”boliviansk” vilket skapar en känsla av tillhörighet.

Nya föreställda gemenskaper byggs upp på detta sätt. Diasporagemenskapen sätts samman av många olika resor, virtuella men även fysiska sådana. Brah (1996) har betecknat dessa sociala processer som ”medresor” (*co-journeys*) där en föreställd diasporagemenskap kan produceras och reproduceras genom återskapande av minnen. Studierna av Lövheim (2007) och Weber & Mitchell (2008) har visat att internet kan ses som en plats där en ”vi” känsla och tillhörighet kan förstärkas eller skapas för en intressegrupp. En känsla av tillhörighet och ”vi” kan formas där med hjälp av

olika system av representation och är av stor betydelse. De nya virtuella rummen kan betraktas som en av platserna där en ny ”vi” grupp skapas, eller att den förstärker en given ”vi” grupp, dels som en förlängning av de fysiska mötena men dels även som en annan möjlighet till möten när samvaro på fysiska platser inte är tänkbart.

Eftersom de transnationella ungdomarna kan röra sig mellan olika länder intar de kanske något som skulle kunna kallas för ”en tredje position” som ofta hänger samman med ett etiskt ställningstagande om värderingar och livssyn (Goldstein-Kyaga & Borgström, 2009:80). Internet kan också ses som en ytterligare plats där identitetsskapande för denna tredje position kan synliggöras. Många sociokulturella grupper betonar att de är ”mångkulturella” och visar därmed hur de representerar ”både- och identiteter” och därmed ingår också som en del av diasporiska processer där nya etniciteter och hybrida identiteter kan behöva definieras både på fysiska och virtuella platser.

Ett ytterligare intressant och viktigt analytiskt tema att diskutera är förhållandet diaspora och skapandet av nya offentliga rum för kommunikation och lärande. De virtuella rummen kan ses som en ny mötesplats där kunskap och information samt dokumentation och uppbyggande av sociala nätverk är möjlig. Grupperna skapar sig nya utrymmen genom föreställningar på samma sätt som Werbner (2002) skrivit om skapandet av offentliga rum i diasporan. Dessa platser finns till för skådande både för gruppmedlemmarna själva och för andra intressenter i diasporan. Föreställningarna finns bevarade i de virtuella rummen för gruppens egen åskådan och för att annan intresserad publik kan ta del av det. När dessa föreställningar reproduceras via internet förvandlas de även till en produkt för en ny potentiell transnationell konsument. Platserna på internet är ju för det mesta offentliga som Dunkels (2006) definierat det.

Hur transnationella praktiker blir möjliga och meningsfulla när nya livsformer på olika platser skall definieras är frågor som ännu fått förhållandevis lite uppmärksamhet när det gäller forskningen om ungdomar och internet. Hur internet nu blivit en ny plats för socialisation och ”samhällelig fostran” där nya typer av subjektivitet formas, prövas och vad detta innebär för transnationell ungdom är en av de centrala frågorna i denna studie som kan studeras vidare.

Referenser

- Anderson, B. (1991) *Imagined Communities*. London: Verso.
- Back, L. (1996) *New Ethnicities and Urban Culture. Racisms and multiculturalism in young lives*. London: UCL Press.
- Bakardjieva, M. (2005) *Internet Society. The Internet in everyday life*. London: SAGE.
- Bell, D. (2007) *Cyberculture Theorists. Manuel Castells and Donna Haraway*. London: Routledge.
- Bennett, A. (2000) *Popular Music and Youth Culture. Music, Identity and Place*. Basingstoke: Macmillan.
- Bennett, A. (2004) Virtual Subculture? Youth, Identity and the Internet, s 162-172 i A. Bennett & K. Kahn-Harris (eds.) *After Subculture. Critical Studies in Contemporary Youth Culture*. New York: Macmillan Palgrave.

- Bjurström, E. (2005) *Ungdomskultur. [stil och smak]*. Umeå: Boréa.
- Block, L. & Buckingham D. (2007) *Global Children, Global Media. Migration, Media and Childhood*. London: Macmillan Palgrave.
- Brah, A. (1996) *Cartographies of Diaspora. Contesting Identities*. London: Routledge.
- Buckingham, D. (2008) Introducing Identity, s 1-22 i D. Buckingham (ed.) *Youth, Identity, and Media*. Cambridge: MIT Press.
- Castells, M. (1998) *Informationsåldern. Ekonomi, samhälle och kultur*. Band II: *Identitetens makt*. Göteborg: Daidalos.
- Castells, M. (2002) *Internetgalaxen. Reflektioner om internet, ekonomi och samhälle*. Göteborg: Daidalos.
- Connell, J. & Gibson, C. (2003) *Sound Tracks. Popular music, identity and place*. London: Routledge.
- De Block, L. & Buckingham, D. (2007) *Global Children, Global Media. Migration, Media and Childhood*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Drotner, K. (2008) Leisure Is Hard Work: Digital Practices and Future Competencies, s 167-184 i D. Buckingham, (ed.) *Youth, Identity, and Media*. Cambridge, Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology Press.
- Drotner, K. & Jensen, H. S. & Schröder, K. C. (2008) (eds.) *Informal Learning and Digital Media*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Du Gay, P., Hall, S., Jones, L., Mackay, H. & Negus K. (1998) *Doing Cultural Studies. The Story of the Sony Walkman*. London: SAGE.
- Dunkels, E. (2005) Nätkultur- vad gör barn och unga på Internet?, *Tidskrift för lärarutbildning och forskning*, 2005 (1-2), 41-49.
- Dunkels, E. (2006) The Digital Native as a Student – Implications for Teacher Education, *Tidskrift för lärarutbildning och forskning*, 2006 (1), 43-56.
- Dunkels, E. (2007) *Bridging the distance: children's strategies on the internet*. Umeå: Institutionen för interaktiva medier och lärande, Umeå universitet.
- Dunkels, E. (2009) *Vad gör unga på nätet?* Malmö: Gleerup.
- Eastmond, M. (2007) Familjens välfärdprojekt: Att återskapa hem och vardagsliv på flera platser, s 45-70 i M. Eastmond & L. Åkesson (red.) *Globala familjer. Transnationell migration och släktskap*. Hedemora: Gidlund.
- Edensor, T. (2002) *National Identity, Popular Culture and Everyday Life*. New York; Oxford: Berg Publishers.
- Elias, N. & Lemish, D. (2008) When All Else Fails: The Internet and Adolescent-Immigrants Informal Learning, s 138-155 i K. Drotner, H. S. K.C. Jensen & K. Schröder *Informal Learning and Digital Media*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Eriksson, C., Eriksson Baaz, M., & Thörn, H. (red.) (1999) *Globaliseringens kulturer. Den Postkoloniala Paradoxen, Rasismen och det mångkulturella samhället*. *Globaliseringens kulturer*. Nora: Nya Doxa.
- Goldstein-Kyaga, K. & Borgström, M. (2009) *Den tredje identiteten. Ungdomar och deras familjer i det mångkulturella, globala rummet*. Södertörn Academic Studies 31. Stockholm: Södertörns Högskola.
- Hall, S. (1991) Old and New Identities, Old and New Ethnicities, s 41-68 i A. D. King (ed.) *Culture, Globalization and the World-System*. Hampshire and London: Macmillan.
- Hall, S. (1996) Introduction: Who needs identity?, s 1-17 i S. Hall & du Gay P. (eds.) *Questions of Cultural Identity*, London: SAGE.
- Hebdige, D. (1979) *Subculture: the meaning of style*. London: Methuen.
- Hodkinson, P. (2003) Translocal connections in the Goth Scene, s 131-148 i A. Bennett & R. A. Peterson (eds.) *Music Scenes. Local, Translocal, and Virtual*. Nashville: Vanderbilt, University Press.
- Hodkinson, P. (2004) The Goth Scene and (Sub) Cultural Substance, s 135-147 i A. Bennett & K. Kahn-Harris (eds.) *After Subculture. Critical Studies in Contemporary Youth Culture*. New York: Macmillan Palgrave.
- Hodkinson, P. & Lincoln, S. (2008) Online journals as virtual bedrooms?: Young people, identity and personal space, *Young* 2008; 16; 27.
- Hugger, K. U. (2008) Das Internet als transnationaler Bildungsraum für junge Migranten, s 113-128 i C. Hunner-Kreisel, A. Schäfer & M. D. Witte (red.) *Jugend, Bildung und Globalisierung*.

- Sozialwissenschaftliche Reflexionen in internationaler Perspektive*. Weinheim und München: Juventa.
- Kalra, V. S., Kaur, R. & Hutnyk, J. (2005) *Diaspora & Hybridity*. London: SAGE.
- Kibby, M. D. (2000) Home on the page: a virtual place of Music Community, *Popular Music*, 19, 91-100.
- Kozinets, R. V. (2010) *Netnography: Doing Ethnographic Research Online*. Los Angeles: SAGE.
- Livingstone, S. (2009) *Children and the Internet. Great Expectations, Challenging Realities*. Cambridge: Polity Press.
- Lundberg, D., Malm, K. & Ronström, O. (2000) *Musik, medier, mångkultur: förändringar i svenska musiklandskap*. Hedemora: Gidlund.
- Lövheim, M. (2007) *Sökare i Cyberspace. Ungdomar och religion i ett modernt samhälle*. Stockholm: Cordia.
- Miller, D. & Slater, D. (2000) *The Internet. An Ethnographic Approach*. Oxford: Berg.
- Mørck, Y. (1998) *Bindestregs-Danskere. Fortællinger om køn, generationer og etnicitet*. København: Forlaget Sociologi.
- Olsson, E. (2007a) Familjens plats: Återvandring bland Sverigechilenska familjer, s 231-258 i M. Eastmond & L. Åkesson (red.) *Globala familjer. Transnationell migration och släktskap*. Hedemora: Gidlund.
- Olsson, E. (2007b) Bortom exilen- diasporiseringen av chilensare i Sverige, s 217-246 i E. Olsson, C. Lundqvist, A. Rabo, L. Sawyer, Ö. Wahlbeck & Åkesson L. (red) *Transnationella rum. Diaspora, migration och gränsöverskridande relationer*. Umeå: Borea.
- Pekkola, S. (2006) Bolivian Urban Folkmusic and Diasporic communities. Paper for workshop at the European Association of Social Anthropologists Conference, Bristol, 18th-21th September 2006.
- Pekkola, S. (2007a) Creating New Spaces and New Identities - Bolivian Urban Folk Music and Diasporic Communities. Paper presented at the Annual meeting of Association of Sociologists, Lund, February 8th-9th 2007. Working Group 9: *Development Theory and Global Relations*.
- Pekkola, S. (2007b) Internet and the Bolivian Diaspora. Paper presented at *New Media & The Global Diaspora Symposium*. Rhode Island: Roger Williams University, Bristol. 5.-7. October 2007, *Session: Cultural Identity*.
- Pekkola, S. (2008a) Diaspora and the Internet – Bolivian Youth and Identity Work in the Cyberspace. Paper to be presented at First ISA Forum of Sociology, Sociological Research and Public Debate, Barcelona, Spain September 5 - 8, 2008 Research Committee on Sociology of Leisure RC13 Leisure and social transformation Session 7: Leisure in the age of technological transformation / Leisure Society: A dream or reality? Joint Session of RC07 Futures Research, RC13 Sociology of Leisure and RC23 Sociology of Science and Technology.
- Pekkola, S. (2008b) Unga kvinnors musikvärldar – identitetsarbete i vardagslivet, s 55-72 i E. Naranjo (red.) *Reflektioner från ett mosaikforum*. Kristianstad: Kristianstad University Press.
- Prensky, M. (2001) *Digital Natives, Digital Immigrants. On the Horizon*. NCB University Press, No. 5, 2001 <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf> [2009-09-29].
- Ronström, O. (1992) *Att gestalta ett ursprung. En musiketnologisk studie av dansande och musicerande bland jugoslaver i Stockholm*. Stockholm: Akademitryck.
- Stokes, M. (1994) Introduction Ethnicity, Identity and Music, s 1-27 i M. Stokes (ed.) *Ethnicity, Identity and Music. The Musical Construction of a Place*. Oxford: Berg.
- Svenningsson, M., Lövheim, M., & Bergquist, M. (2003) *Att fånga nätet: kvalitativa metoder för Internetforskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Svenningsson Hjelm, M. (2009) Exploring and negotiating femininity. Young women's creation of style in a Swedish Internet community, *Young*, 17:3 (2009):241-264.
- Turkle, S. (1995) *Life on the Screen. Identity in the Age of the Internet*. New York: Simon & Schuster Paperbacks.
- Wahlbeck, Ö. & Olsson, E. (2007) Diaspora- ett berest begrepp, s 217-246 i E. Olsson, C. Lundqvist, A.. Rabo, L. Sawyer, Ö. Wahlbeck & L. Åkesson (red) *Transnationella rum. Diaspora, migration och gränsöverskridande relationer*. Umeå: Borea.
- Weber, S. & Mitchell, C. (2008) Imaging, Keybording, and Posting Identities: Young People and New Media Technologies, s 25-48 i D. Buckingham (ed.) *Youth, Identity, and Media*. Cambridge, Mass: MIT Press.

- Werbner, P. (2002) *Imagined Diasporas among Manchester Muslims. The Public Performance of Pakistani transnational identity politics*. Oxford: James Currey.
- Werner, A. (2009) *Smittsamt. En kulturstudie av musikbruk bland tonårstjejer*. Umeå: h:ström – Text & Kultur.
- Ziehe, T. (2003) *Ny Ungdom Ny ungdom: om ovanliga läroprocesser*. Stockholm: Norstedt.

Internet

Amigos del folklore (Berlin)

<http://www.amigos-del-folklore.de/> [2009-09-01]

<http://www.amigos-del-folklore.de/ueberuns/index.php> [2009-09-22].

<http://www.amigos-del-folklore.de/news/index.php> [2009-09-22].

Amigos del Folklore beim Karneval der Kulturen in Berlin.

<http://www.youtube.com/watch?v=zzxSON7aiqA> [2009-09-01]

Antawara (Stockholm)

<http://www.antawara.com/> [2009-09-22]

<http://www.myspace.com/antawarabolivia> [2009-09-22], [2010-06-22]

<http://www.youtube.com/watch?v=MjpFLLzbLoQ&feature=related> [2009-10-02]

Antawara - Andernas själ

<http://www.youtube.com/watch?v=SKfH2lInOTE> [2010-04-20]

Bolivia kommittén Norrköping

<http://bknnorrkoping.com/> [2009-09-21]

Bolivia Kommittén Norrköping – Nyköping (Femenino)2009

<http://www.youtube.com/watch?v=OBt8TS7dc54> [2009-09-21]

Caporal CD Libertad (barn) - Saya caporal Suecia 2009 http://www.youtube.com/watch?v=cE6mp_wnxns&feature=related [2009-10-02]

Centro Cultural Bolivia

<http://www.ccbolivia.net/> [2009-11-18], [2010-09-20]

<http://ccbolivia.webs.com/> [2009-09-15]

<http://www.youtube.com/watch?v=4vCF5nm4yF4> [2009-09-21].

<http://www.myspace.com/ccbolivia> [2009-09-21]

<http://www.myspace.com/centroculturalboliviaccb> [2009-09-21]

http://www.youtube.com/watch?v=BPSE_A-Deo&feature=related [2009-09-21]

<http://www.blip.tv/file/724104> [2009-09-22]

<http://cordillera.ath.cx/> [2009-09-22]

<http://cordillera.bloggsida.se/2008/03/01/bakgrunden-om-bolivianer-i-norrkoping/#more-12> [2009-09-22]

<http://www.youtube.com/watch?v=VEyUd4W1S5Y&feature=related> [2009-10-02]

<http://www.youtube.com/watch?v=JqGuir7csrM&feature=related> [2009-10-02]

Fraternidad Cultural Pasión Boliviana (I New York)

<http://www.myspace.com/fcpasionboliviana> [2010-10-22]

<http://www.myspace.com/fraternidadbolivia> [2010-06-22]

Los Kjarkas (konsert i Sverige 2010)

http://www.youtube.com/watch?v=EL07Oz-_o_c [2010-08-26]

Los Raices (Malmö)

<http://www.youtube.com/watch?v=1WaUb1Bxbio> [2010-08-27]

Llajtamasis (I California)

<http://www.myspace.com/llajtamasis> [2010-03-02], [2010-06-22], [2010-09-16].